

Projekti „Terviklikud planeerimislahendused pool-looduslike koosluste jätkusuutlikuks majandamiseks” (LIFE Viva Grass) avakoosolek

1. juunil 2015

Park Inn by Radisson Central Tallinn (Narva mnt 7c, Tallinn)

Osalejad:

1. Aleksei Lotman, Eestimaa Looduse Fond
2. Annely Esko, Keskkonnaamet
3. Eleri Pulk, Keskkonnaministeerium
4. Iiri Raa, Põllumajandusuuringute Keskus
5. Jaak-Albert Metsoja, Pärandkoosluste Kaitse Ühing
6. Kadri Möller, Keskkonnaministeerium
7. Kai Klein, Balti Keskkonnafoorum
8. Kaidi Jakobson, Põllumajandusministeerium
9. Kalev Sepp, Eesti Maaülikool
10. Kristjan Tõnisson, Riigimetsa Majandamise Keskus
11. Laura Rimmelgas, Balti Keskkonnafoorum
12. Lauri Klein, Keskkonnaagentuur
13. Merike Linnamägi, Keskkonnaministeerium
14. Merle Kuris, Balti Keskkonnafoorum

Projekti „Terviklikud planeerimislahendused pool-looduslike koosluste jätkusuutlikuks majandamiseks” (LIFE Viva Grass, projekt nr LIFE13 ENV/LT/000189) rahastavad Euroopa Liidu LIFE+ programm, Leedu Vabariigi Keskkonnaministeerium, Läti Keskkonnakaitse Fond, Eesti Keskkonnainvesteeringute Keskus ja projekti partnerid.

Sissejuhatus

Kai Klein, Balti Keskkonnafoorum

Kai Klein tutvustas kohtumise päevakava ja LIFE Viva Grass projekti ja seniseid tegevusi.

Projektialadel läbiviidavad hindamised ja projektis arendatav ekspertsüsteem PLK-de jätkusuutliku majandamise planeerimiseks

Kalev Sepp, Eesti Maaülikool

Eesti Maaülikool viib LIFE Viva Grass projekti raames Eesti pilootaladel läbi ökosüsteemiteenuste hindamise ja sotsiaal-majanduslike mõjude hindamise ning PLK-de pikaajalise majandamise mõju hindamise kohalike kogukonnale Lümända projektialal. Ökosüsteemiteenuste hindamise juhise koostab Balti Keskkonnafoorum Läti, kes on ühtlasi ka Horizon2020 projekti ESMERALDA juhtpartner. LIFE Viva Grass on esimene projekt Eestis, mille raames hinnatakse PLK-de sotsiaalmajanduslikku mõju ehk nende kasu konkreetsele piirkonnale.

Lisaks koostab Maaülikool projekti raames ülevaate PLK-de 15-20 aasta hooldamise kogemusest Lümända piirkonnas. Töö algas 2015. aasta maikuu ning peaks valmima 2016. aasta kevadel. Analüüsi koostamise eest vastutab Argo Peepson.

Projekti kõige keerulisem väljund on ekspertsüsteem PLK-de jätkusuutliku majandamise planeerimiseks. Nimetatud töövahendi sihtrühmaks on põllumajandustootjad ning valla või maakonna ametnikud. Ekspertsüsteem sisaldab nii ruumiandmetepõhist kui ka lihtsalt plokk skeemi põhist analüüsi. Erinevalt olemasolevatest andmebaasidest (nt Maa-ameti andmebaas) saab ekspertsüsteemile esitada päringuid, nt kus on parimad alad taastamiseks. Ühtlasi peitub süsteemi uudsus selles, et see võtab arvesse ökosüsteemiteenuste väärtust.

Põllumajandustootjate ootus ekspertsüsteemile on saada töökeskkond, mida oleks võimalik neil endil täita. See võiks olla midagi e-põlluraamatu laadset, kuhu talumees saab sisestada nii infot majandamistegevuste kohta kui ka tähelepanekuid ala liigilise koosseisu muutuste

kohta.

Ekspertsüsteemi väljatöötamisel on aga ette näha mitmeid probleeme, sh andmete uuendamine, süsteemi tööshoidmine pärast projekti lõppu ja kolme projektis osaleva Balti riigi pisut erinev olukord ja ootused väljatöötatavale süsteemile.

Koostatav ekspertsüsteem peaks vastama järgmisele küsimustele:

- PLK-de taastamise ja hooldamise potentsiaal
- Pärandkultuurmaastike kadumise riski hindamise kaardid
- Ökosüsteemiteenuste hinnang
- PLK-de majandandamise praktikad (nt kui palju ja milliseid loomi on vaja)
- PLK-de kvaliteedi muutuste modelleerimine

Eesti Maaülikool on viinud läbi külade elujõulisuse sotsiaalmajandusliku hinnangu ning analüüsinud külade elujõulisuse mõju kaitsealade hooldamisele. Antud analüüsi raames vaadati ainult kaitsealasid. Sotsiaalmajanduslikud andmed saadi rahvastikuregistrist. Analüüsi tulemusena selgus, et enamikel juhtudel peab hüpotees – kus rahvast vähem, seal võsa rohkem - paika. Seega on oluline mõelda sellele, kuidas riigi tasandil oleks võimalik rakendada meetmeid selleks, et PLK-de hooldamine toimiks ka piirkondades, kus inimesi on vähe.

ARUTELU:

Tehti ettepanek, et lisaks kasutatud rahvastikuregistri andmetele võiks vaadata ka maaomandit ja selle jaotust. Näiteks Lahemaal on probleemiks see, et PLK-d on jaotatud väga väikesteks maaüksusteks, mistõttu tuleb hooldamiseks sõlmida palju lepinguid, et saada kokku suurem ala. Lisaks annab omandiinfo (nt maaomandi suuruste võrdlemine) palju parema ülevaate maa kasutusest.

Ühtlasi tunti muret, et kohaliku omavalitsuse tasandi jaoks PLK-de majandamise planeerimise süsteemi loomine võib dubleerida juba olemasolevat süsteemi, milles PLK-de majandamisvajaduse ja -suundade info on koondunud KKM-i allasutuste kätte. Kalev Sepa hinnangul poleks tegemist dubleerimisega, kuna olemasolev süsteem ei muutuks, vaid valla roll oleks pigem kohalikus kogukonnas PLK-de hooldamist propageerida ning viia kokku

erinevaid osapooli. Lääne-Saare vallas maikuus toimunud huvirühmadega kohtumisel tuli välja, et vallal on huvi omada ülevaadet ka nende PLK-de kohta, mis jäävad kaitsealadest väljaspoole. Näiteks on tootjate huvi võtta majandamisse rohkem PLK-sid, kui need, mis on kaitse all. Samas on maaomanikega kontakteerumine kohati keeruline ning tootjatel puudub huvi ise oma aega taolisse asjaajamisse panustada. Kalev Sepa hinnangul muutub kohalik kogukond järjest olulisemaks ning sellega tuleb arvestada. Näiteks Keskkonnaameti huvi on väärtuslikud elupaigad, kuid kogukond näeb ka teisi sotsiaalmajanduslikke aspekte.

Kohtumisel osalenute arvates on aga ekspertsüsteemi kõige suurem oht see, et see võib otsustamisel liiga suure tähtsuse omandada – ei tohiks hakata sealt tulevaid hinnanguid tingimusteta tõe pähe võtma, vaid oluline on ka edaspidi lähtuda konkreetse piirkonna või ala eripäradest, mida pole alati võimalik süsteemi sisse kirjutada. Parim variant oleks see, kui väljatöötatav ekspertsüsteem oleks pigem kasutajaliides ning see ei tohiks olla liiga keeruline.

Pärandkoosluste hooldamisega seonduvad probleemid Eestis ja LIFE Viva Grass võimalik panus nende lahendamisse

Aleksei Lotmani hinnangul on liigne sõltuvus toetustest probleem, millega tuleb tegeleda. LIFE Viva Grass projekt võiks panustada sellesse, et PLK-de hooldamine ka majanduslikult midagi sisse tooks. Paljud varasemad projektid (nt Väinamere projekt 1997-2005) on üht-teist proovinud, kuid PLK majandamine sõltub siiani toetustest. Seetõttu oleks hea, kui projekt töötaks läbi varasemate projektide ja mujal toimivad kogemused (nt biogaasi tootmine, PLK-de heinast seasöödapelletite tootmine jne) ning esitleks tulemusi Eesti huvirühmadele.

Keskkonnaameti juhtimisel alustab „LIFE to alvars” projekti raames lähiajal (okt 2015) tööd PLK lisandväärtusega toodete töögrupp, mille eesmärk on tegeleda toodete nagu liha, vill, kadakapuit turustamisega. Eesmärk on panna alus eraldi firma tekkele, mis tegeleb selle edasi arendamisega.

Ühe peamise probleemina PLK-de majandamise juures toodi välja ka hooldamist vajavate maalappide eraldatus ruumis ning ressursivähesus (sh olemasolevad kariloomad). Kuna Eestis on loodus taristuga üpriski tükeldatud, siis on karja ühest kohast teise ajamine väga keeruline ning ka treileritega vedamine ei kata kõiki vajadusi. Aleksei Lotmani sõnul on

probleemiks ka hooldatavate alade range piiritlemine toetuste süsteemis ning sellest tulenev metsakarjatamise puudumine. Metsas karjatamist ei toetata ning kohati (nt 9020 elupaigatüüp) ei ole seda ka lubatud teha. Kuna puuduvad toetused, siis teiselt poolt puudub ka rentnike huvi metsamaal karjatamiseks. Seega hinnang, kus on vaja karjatada ning milliseid alasid hooldada, tehakse tegelikkuses lähtuvalt toetuste süsteemist. Probleme tekitab ka Euroopa Komisjoni nõuete tõlgendamine Eesti poolt ning seda eelkõige puudega rohumaade osas.

Keskkonnaamet näeb vajadust nõustajate süsteemi väljatöötamiseks. Litsentseeritud nõustajad (konsulendid) peaksid olema võimelised vastama mitte üksnes PLK-sid puudutavatele küsimustele, vaid laiemalt maaelu ja põllumajandust puudutavatele küsimustele. Soovitakse, et kontroll (Keskkonnaamet) ja nõustaja oleksid eraldiseisvad. Selline süsteem toimib praegu metsandus- ja loomakasvatuskonsulentidele. Looduskaitse nõustaja kutse on olemas, kuid hetkel on selle kutseeksami Maamajanduse Infokeskuses sooritanud ainult 2 inimest (Kristo Kiiker ja Mari Koppel-Lepik). Nõustamist rahastab PRIA. Alex Lotmani hinnangul ei saa aga konsulent vastutada, kuidas kontrolliv ametnik mõnd akti või määrust tõlgendab.

Protokolli koostas Laura Rimmelgas, laura.remmelgas@bef.ee

